І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArclay 7-4125

РІК LXVI. Ч. 96. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 20-го ТРАВНЯ 1959. 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, MAY 20, 1959. No. 96. РІК LXVI.

ПАЛАТА ЗА ЗМЕНШЕННЯ НАДВИШКИ ФАРМЕРСЬКИХ ПРОДУКТІВ

Вашингтон. — Палата Репрезентантів вирішила, щоб змагати всякими способами до зменшення тих запасів рільничих продуктів, які лежать в урядових магазинах і коштують федеральний уряд більйони долярів кожного року, бо уряд постійно мусить закуплювати надвижку фармерських продуктів. Палата домагається, щоб ті запаси рільничих продуктів кинути по конкуренційних цінах на світовий ринок. Палата не погодилася на пропозицію республіканців, щоб найвища допомога на підтримку цін за один фармерський продукт для одного фармера могла становити 50,000 долярів. Палата має признати видатки для рільничого департаменту в сумі 3,939,165,408 долярів на фінансовий рік, що починається 1-го липня 1959 р. В цій справі внесено було в Палаті численні поправки і доповнення, виходячи з окремих районових становищ, але всі ці внески були відкинені. Головною думкою при ухвалюванні видатків на департамент рільництва є те, щоб не збільшувати запасів фармерських продуктів, які треба переховувати в магазинах, що коштує сотки мільйонів долярів кожного року, а одночасно виникають шкоди внаслідок цього, що продукти псуються. Палата стверджує, що згідно з законом секретар рільництва Езра Тефт Бенсон мав позбутися харчової надвижки, але це не вдалося здійснити, бо, як бориться департамент рільництва, інші держави, які продають харчі чужим країнам, протестують проти того, щоб ЗДА своїми харчовими запасами зменшували ціни на світових ринках, конкуруючи в продажі пшениці, масла, бавовни чи інших фармерських продуктів. В 1953 році, коли президент Айзенгавер прийшов до влади, ЗДА мали харчових запасів вартости 6,750 мільйонів долярів, а тепер ці харчові запаси становлять вартість 12,000,000,000 долярів. Комісія Видатків в Палаті пропонує, щоб не призначати нових видатків на адміністрацію харчових запасів, а тоді департамент рільництва мусітиме продавати свої харчові надвижки, щоб роздобути потрібні фонди на адміністрацію.

Уряд за поширення закону про мінімальну платню на 2,500,000 робітників

Вашингтон. — Уряд вніс законопроєкт про поширення закону про мінімальну заробітну платню на 2,500,000 нових робітників, головним чином на тих працівників, що затруднені в так званих „ланцюгових" крамницях або в інших концернах, які роздрібно продають товари. Але уряд не пропонує збільшити обов'язкову заробітну платню з одного доляра на 1.25 дол., як цього домагаються робітничі організації, і як цього вимагають зробити внесені демократичними членами Конґресу законопроєкти, згідно з якими треба поширити обов'язкову мінімальну заробітну платню на нових 7,500,000 затруднених і збільшити її до 1.25 дол.. Демократичні сенатори Джан Ф. Кенеді і Вейн Морс запропонували поширити цей закон на 7,830,000 робітників.

Механізація праці спричиняє ріст економіки, але зменшує число затруднених

Вашингтон. — Дорадник в справах механізації праці і рахункової технології Джан Діболд підготовив для Товариства Крайового Плянування звіт про наслідки автоматизації праці, з якого виходить, що механізація праці — це ключ до перемоги у змаганнях із СССР за перемогу в продукції, але одночасно вказується в тому звіті на ті небезпеки, які може спричинити збільшення автоматизації в соціяльній ділянці. Щораз більша автоматизація праці спричинить зменшення числа затруднених в деяких районах. На думку деяких фахівців від поширеної автоматизації праці можуть потерпіти цілі громади або й райони, коли деякі фірми вирішать, що дешевше для них є вибудувати нові фабрики в інших місцевостях, використовуючи механізацію праці як переробляти старі фабрики.

Пентаґон плянує збудувати атомовий літак

Вашингтон. — З департаменту оборони повідомляють, що провідники цього департаменту змінили свою думку і плянують збудувати перший у світі атомовий літак. Таку рекомендацію мають вислати з Пентаґону до Білого Дому, бо і президент Айзенгавер змінив свою думку і підтримує плян атомового літака. Але президентові наукові дорадники, яких очолює д-р Джеймс Р. Кіллійн, не змінили свого давнішого опозиційного становища і противляться будові атомового аероплану. Були вістки, що СССР будує атомовий літак, а дехто навіть твердив, що комуністи мали вже навіть літати таким літаком, але це пізніше заперечили. Тепер повідомляють, що недавно померлий секретар оборони Доналд А. Кворлс був за те, щоб ЗДА таки будували атомовий літак.

КУБИНСЬКИЙ АҐРАРНИЙ ЗАКОН ВИВЛАСНЮЄ ЧУЖИНЦІВ

Гавана, Куба. — Минулого понеділка, 18-го травня, кубинський уряд схвалив закон, що поважно загрожує місцевим американським фабрикам цукру. Справа в тому, що згідно з новим законом, власниками плянтацій цукрової тростини можуть бути тільки такі компанії, що їхніми шеровцями є виключно громадяни Куби, як також у майбутньому тільки кубинські громадяни матимуть право набувати землю, а громадянин чужої держави не матиме також права до земельного спадку. Це поважно загрожує місцевим американським фабрикам цукру, які є рівночасно власниками великих плянтацій цукрової тростини, з якої виробляють цукор, крім тієї, що її скуповували від довколишніх плянтаторів цього сирівцю. Власниками великих цукрових плянтацій є головно американські Юнайтед Фруїт Компані, що має дві величезні фабрики цукру, та Кубинсько - Американська Цукрова Компанія. Всі чужі фабрики цукру одержали три місяці часу на те, щоб достосуватись до нового закону. Після того вони втратять право власности на землю, якої досі були власниками. Крім того, закон обмежує обшир землі, власником якої може бути одна особа або компанія, до одної тисячі акрів, за деякими вимками, але також тільки у випадку кубинських громадян. Цей закон означає величезні втрати для багатьох американських компаній, як і для приватних громадян. Уряд ЗДА ще не забрав становища в цій справі, як також у пресі ще не появилися основніші коментарі, хоч їх легко можна собі уявити.

Президент найменував Ґейтса на заступника секретаря оборони

Вашингтон. — 18-го травня президент Айзенгавер наймeнував теперішнього секретаря фльоти Томаса С. Ґейтса на заступника секретаря оборони на місце Доналда А. Кворлса, який помер кілька днів тому. Ґейтс плянував зрезиґнувати з днем 31-го травня, але тепер змінив свою думку після того, як помер Кворлс і як голова Об'єднаних Шефів Штабу генерал Натан Ф. Твайнінґ перейшов операцію легенів. Гадають, що і секретар оборони Ніл МекЕлрой, можливо, погодиться не резиґнувати при кінці цього року, як це він плянував зробити, коли несподівано зайшли такі важливі зміни в головних оборонних постах. МекЕлрой після найменування свого заступника Президентом, зможе виїхати на Женевську Конференцію, бо Ґейтс негайно обняв пост заступника секретаря оборони. МекЕлрой покликав був на свого дорадника під час недуги Твайнінґа емеритованого адмірала Артура В. Радфорда.

„ВСЯ АМЕРИКА" ДЕМОНСТРУВАЛА ПРОТИ МЕНШІКОВА В МІННЕАПОЛІСІ

Міннеаполіс, Мінн. — Сміло можна б сказати, що „вся Америка" демонструвала тут попереднього вівтірка і середи, 12-го і 13-го травня, проти совєтського амбасадора Міхаїла Меншікова, що приїхав сюди з доповіддю на запрошення Асоціяції Світової Торгівлі. Меншіков приїхав сюди зі своєю жінкою у вівторок, 12-го травня, і вже на залізничій стації зустріла його група демонстрантів з відповідними антикомуністичними транспарентами. Наступного дня, в середу 13-го травня, Меншіков промовляв в балевій залі готелю Редісон, в „золотій кімнаті" в тому самому готелі і навіть на тому самому поверсі відбувалось рівночасно демонстраційне віче проти Меншікова та репрезентованої ним рабовласницької імперії. Віче влаштували організації: Консервативні Громадяни Америки, Ми — Американці, Коаліція Патріотичних Організацій Америки, Рада Визволення Поневолених Народів (яку творять громадяни литовського, лотиського, естонського, мадярського і українського походження та віце-президентом якої є проф. Олександер Грановський) та місцевий Відділ Українського Конґресового Комітету. На доповіді Меншікова було 250 осіб, а вдвоє стільки було на демонстративному вічу проти нього, попередженому ще й демонстрацією перед готелем. Місцева американська преса подала звідомлення про цю демонстрацію, вясняючи також її патріотичні причини.

Д-Р ВОЛ. ҐАЛАН ЗНОВУ ОЧОЛЮЄ КОНТРОЛЬНУ КОМІСІЮ УНС

Одною з перших функцій обраної на 24-тій Конвенції Українського Народного Союзу в травні минулого року Головної Контрольної Комісії, яка почала тут минулого понеділка, 18-го травня, звичайну річну перевірку організаційного стану та діловодства цієї організації, було відповідне уконституювання. Д-р Володимир Ґалан знову очолив Контрольну Комісію, подібно, як і у попередній каденції, інж. Володимир Коссар є заступником голови, інж. Степан Куропась — секретарем, а п. Петро Кучма і дир. Петро Пуцило — члени. В дальшому всі контролери поділили між собою поодинокі ділянки та негайно приступили до їх перевірки. Контроля триватиме впродовж тижня, а її результат буде проголошений відповідним протоколом та звітом на річних нарадах Головного Уряду УНС, що відбудуться впродовж наступного тижня. Контрольна Комісія переводить перевірку в приміщеннях Головної Канцелярії УНС при 81-83 Grand Street в Jersey City, N. J.

УКРАЇНЦІ В НІМЕЧЧИНІ ПЛЯНУЮТЬ АКЦІЮ ПРОТИ СОВЄТСЬКОЇ РУСИФІКАЦІЇ УКРАЇНИ

Мюнхен. — 7-го травня ц. р. відбулася тут нарада провідних представників українських політичних угрупувань, в якій взяли участь представники (за абеткою) ЗЧ ОУН, ОУНз, ОУН, СВУ, СГД, СЗСУ-Селянської Партії, УНДО, УНДС, УРДП-„Вперед", УРДП. Був присутній також представник ВО УНРади. Нарада зібралася з метою обговорити загострений курс русифікації на Україні. Субстрат до дискусії подав проф. д-р Ю. Бойко. Наслідком дискусії учасники її прийшли до одностайного висновку про поважну загрозу, яка звисає нині над українським культурним процесом в УССР. Остання постанова Верховного Совєту УССР, — а вона виходить з тез ЦК КПСС та Ради міністрів СССР, — про перебудову системи народної освіти, зокрема ж про мову викладання в школі, як і про відповідні постанови в інших республіках — це черговий удар по національній культурі нібито суверенних „союзних" республік, разом з тим і по культурі українській. Всупереч волі більшости населення України, Верховний Совєт УССР схвалив продиктовану з Москви постанову, згідно з якою українську мову зведено до ролі необов'язкової мови для навчання в школах республіки, а єдино обов'язковою стає мова російська. Національні мови виключено також з числа іспитових дисциплін при вступі до високих шкіл у всіх республіках, також і на Україні. У зв'язку з цими русифікаторськими, дискримінаційними заходами учасники наради одностайно вирішили розгорнути серед еміграції у вільному світі широку акцію протесту проти замаскованого мовно-культурного терору над поневоленими російсько-комуністичним імперіялізмом народами. Вибрано Ініціятивну комісію, до складу якої ввійшли такі особи: проф. д-р Ю. Бойко (голова), проф. І. Майстренко, ред. А. Ромашко (заступники голови), ред. Ю. Семенко (секретар), проф. д-р О. Юрченко. Нарада уповноважила Ініціятивну комісію провести підготовчу працю щодо створення організаційного осередку акції протесту, куди мали б увійти представники українських Церков, політичних угруповань, громадських та наукових установ. Передбачено розгорнути широку акцію міжнародного характеру. Одностайною думкою представників усіх політичних середовищ було звернутися до українського громадянства з відозвою у справі протидії дискримінації української мови на Україні — інформує окремим подіомленням нововибраний Ініціятивний комітет.

ШІСТЬ ПОСЛІВ-УКРАЇНЦІВ У МАНІТОБСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ

Вінніпеґ. (Д. М.) — В четвер 14-го травня відбулися вибори до манітобського парляменту. Консервативна партія під проводом прем. Даф. Робліна, яка мала в попередньому парляменті незначну більшість, виграла вибори, вибравши 34 послів на всіх 55. Передтим мала ця партія лише 26 послів. Опозиція складається з 21 посла себто: лібералі мають 11 послів, ССФ (соціялісти) 10 і один незалежний. Цим разом Консервативна партія має більшість послів і може урядувати 5 років без труднощів. В цих виборах вибрано 6 послів-українців, а саме: Іван Танчак (ліберал) з Емерсон, Михайло Григорчук (ліб.) з Етельберт, Іван Гаврилюк (ССФ) з Вінніпеґу, Ст. Пітерс (ССФ) з Вінніпеґу, Петро Ваґнер (ССФ) з Фішер і Федір Клим (конс.) з Спрінґфілд. В попереднім парляменті послів-українців було також шість. Комуністичних кандидатів було три, у трьох вінніпеґзьких округах. Всі вони провалилися, бо отримали по 500 голосів (не дісгавши навіть половини голосів вибраних кандидатів) і тому втратили свої кавції (депозити).

Канада задумує випустити сателіта в 1961 р.

Оттава. — Прем'єр міністрів Джан Діфенбейкер заповів, що Канада в 1961 році плянує випустити штучного сателіта довкола Землі. Це має статися у співпраці із ЗДА. Одночасно уряд прем'єра Діфенбейкера готується до спільної акції з Великою Британією та її комонвелтом в справі вивчення космічних просторів. Прем'єр Діфенбейкер найменував окрему комісію, яка має займатися справою космічних просторів. Він повідомив про це в Королівському Військовому Каледжі в Кінґстоні, Онтеріо, де він дістав перший в історії цього каледжу уділений почесний титул доктора прав. Голова Оборонної Дослідної Ради д-р А. Ціммерман і президент Крайової Дослідної Ради д-р Е. Стесі мають вибрати дальших співробітників із урядових фахівців та з кол університетських фахівців.

ПРЕДСТАВНИЦЯ СУА ВХОДИТЬ В СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ В СПРАВІ БУДОВИ ПАМ'ЯТНИКА Т. ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНҐТОНІ

У вчорашньому повідомленні про створення Радою Директорів УККА окремого Організаційного Комітету для справи побудови пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні помилково поминено Союз Українок Америки, представниця якого має входити в склад цього Комітету, до якого належатимуть представники, найрадше голови Українського Народного Союзу, Українського Робітничого Союзу, Союзу Українців Католиків „Провидіння, „Народної Помочі", Союзу Українок Америки, Українського Конґресового Комітету Америки, Наукового Т-ва ім. Шевченка, Української Вільної Академії Наук та „Самопомочі".

У ЖЕНЕВІ ГЕРТЕР І ГРОМИКО ЗАЙМАЮТЬ ПРОТИЛЕЖНІ СТАНОВИЩА

Женева. — На сьомому з черги пленарному засіданні Женевської конференції міністрів закордонних справ промовляли державний секретар Крістіян Гертер і совєтський міністер Андрей Громико. Обидва вони зайняли становища одно одному суперечні: Гертер боронив західній „плян миру", що пропонує розв'язку проблеми Німеччини і Берліну через вільні вибори та пов'язує з ними встановлення військових і політичних ґарантій безпеки для Европи, — а Громико відкидав цей плян та поручав знову підписання мирового договору з „двома Німеччинами" і перетворення західнього Берліну у „вільне місто". Державний секретар пригадав безперервні заходи Заходу розв'язати проблему Німеччини через її з'єдинення на базі вільних виборів. Він згадав конференції міністрів закордонних справ чотирьох воєнних альянтів у 1946 році у Парижі, у тому самому році в Ню Йорку, у 1949 році знову в Парижі, і 1954 році у Берліні і в 1955 році у Женеві. За кожним разом була мова про створення підготовчого тіла для виборів в Німеччині і за кожним разом Совєти внеможливлювали це. Державний секретар доказував, що неможливо підписати мировий договір з „двома Німеччинами", бо Америка не вела війни ні з Західньою ані з Східньою Німеччиною, тільки з однією з'єдиненою Німеччиною, яку може репрезентувати тільки уряд, вибраний цілим німецьким народом. При цій нагоді Гертер ще раз підкреслив, що З'єдинені Держави не визнають і не хочуть визнати так званої Німецької Демократичної Республіки. — Андрей Громико атакував головно пов'язання проблеми Німеччини, Берліну і безпеки Европи в одну цілість. Він настоював на тому, щоб різні частини того суцільного західнього пляну розбити на окремі справи й окремо їх трактувати, при чому ствердив, що в західньому пляні є деякі такі місця, що їх можна би — з совєтського становища — окремо розглядати. Громико назвав конкретно: покликання до життя спільної західньо-східньої німецької підготовчої комісії, декларацію чотирьох держав про розв'язування спорів тільки мирними засобами та про відмову підтримувати агресора, та „деякі справи роззброєння і встановлення зони з обмеженими збройними силами". Промова Громика була — за коментарем одного західнього дипломата — „в стилі Молотова", — але Громико не відмовлявся від дальшої дискусії. Крім цих двох міністрів промовляв ще східньо - німецький комуніст д-р Льотар Больц, але його промови західня преса навіть не реєструє. Після того, як промовлятимуть ще французький міністер Моріс Кув де Мурвіль, англійський міністер Селвин Ллойд і західньо - німецький представник Вільгельм Греве — буде закінчена перша фаза Женевської конференції. Після того вона перейде, мабуть, на так звані звужені засідання, де приявними будуть тільки міністри закордонних справ і по одному їх дораднику. Дехто з членів конференції сподівається, що в такому вужчому колі буде „легше" говорити з Громиком. Французький міністер Кув де Мурвіль інформує преса — переконав своїх західніх колеґ, щоб не виступати з ніякими іншими суґестіями та не відступати від первісного суцільного західнього пляну. Він нібито арґументував так, що коли Совєтам дійсно залежить на переведенні „конференції на вершинах", то вони перші повинні виступити з такою пропозицією, яка була б сприйнятлива для Заходу. Тим часом конференція опинилась у сліпому куті.

Східньо-німецькі комуністи запрошують державного секретаря Гертера

Берлін. — Перший секретар німецької комуністичної партії і водночас віце-прем'єр сателітного східньо-німецького „уряду" Вальтер Ульбріхт під час своєї промови до 50,000 східньо-німецького „комсомолу" в Роштоку над Балтиком в мин. неділю звернувся з закликом до державного секретаря Крістіяна Гертера й інших західніх міністрів, учасників теперішньої Женевської конференції, щоб вони приїхали до Східньої Німеччини і переконалися, що німецькі комуністи „здійснили постанови Потсдамського договору". Західні газети відразу схарактеризували це запрошення, як суто-пропаґандивний маневр, а пів-офіційний американський комунікат назвав те „запрошення" смішною справою, на яку державний департамент не буде реаґувати, бо ЗДА не визнають і не збираються визнати Східньої Німеччини, що її вважають штучним твором, потрібним тільки Москві.

В АМЕРИЦІ

● Із Гермосілльо, Мехіко, повідомили, що там знайдено 30 добре збережених мумій, які мають походити з-перед 10,000 років. Ректор університету стейту Сонора Луїс Енсінас сказав, що це є „найважливіше відкриття в історії культури тієї країни". Ті мумії знайдено в в печері 600 стіп завглибшки, а печера була завалена величезною скелею. Мумії були одіті в гарні строї і мали прекрасну біжутерію.

● Крайовий Республіканський Комітет випрацював реґулямін крайової номінаційної конвенції, яка в 1960 році вибибатиме республіканського кандидата на президента, і яка складатиметься з 1,325 делеґатів з повним одним голосом. В 1956 році було 1,323 делеґати. Демократи мали в 1956 році аж 2,477 делеґатів, але вони віддали тільки 1,372 голоси, бо деякі з них мали тільки по півголоса.

● Герой світової війни генерал армії Омар Н. Бредлі промовляв на параді в Дні Збройних Сил ЗДА в Ню Канаан, Коннектикат, і сказав таке на адресу свого англійського колеґи польового маршала вайконта Монтґомері, який так само як і Бредлі є на емеритурі: „На мою думку, найкращу прислугу може зробити емеротований генерал тоді, коли, відкладаючи свій однострій, змусить до мовчанки свій язик і „відкладе свої опінії до магазину".

● Олімпійський чемпіон Дік Баттон, який недавно вернувся з СССР, де виступав у Москві як ковзаняр, заявив, що під час розмов у Москві він переконався, що мешканці СССР найбільше бояться того, щоб ЗДА не почали війни проти комуністів.

● 80-річний Валтер С. Ферис із Албертону, Лонґ Айленд, Н. Й., мав відзначити в неділю 24-го травня 57-річчя свого одружіння з своєю дружиною, але коли він прийшов з церкви в неділю 17-го травня, застав неживою свою жінку Беатріс, і годину пізніше сам помер. Вони обидвоє померли на удар сірця.

ГОЛОВНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ У КРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

Д-р Володимир Ґалан

Інж. Володимир Коссар

Інж. Степан Куропась

Петро Кучма

Дир. Петро Пуцило

У СВІТІ

● Папа Іван XXIII рішив зменшити число авдієнцій, особливо спеціяльних, яким присвячує щоденно пересічно 5 годин. Генеральні авдієнції відбуваються кожної середи, і тоді Папа промовляє до тисяч відвідувачів. В майбутньому спеціяльні авдієнції будуть призначувані тільки „в надзвичайних випадках", а решта будуть збережені для високих церковних духовників. Приймання відвідувачів надзвичайно втомлює Папу, який має 77 років.

● Генерал Лоріс Норстед, головний командант збройних сил держав Північно - Атлантійського пакту, промовляючи на з'їзді Асоціяції Канадійського королівського летунства в Монтреалі, прославляв НАТО, як заборону миру. У своїй промові він звернув увагу на те, що за останніх 10 років, від часу заснування НАТО, Совєтам не вдалося здобути в Европі ані цаля землі більше.

● На острові Любанґ, на Тихому океані, все ще перебуває гурток японських вояків, які не вірять, що друга світова війна скінчилась. Щоб переконати їх у тому, вислано з Японії цілу експедицію з 40 тоннами різних припасів, зокрема з сітковими шоломами проти москітів, рукавичками й іншими „люксусовими" предметами.

● Андрей Громико носить у Женеві капелюх т. зв. „гомбурґ" Громика. Західні газети кепкують, що капелюх Громика — це єдина „поступка", яку Совєти зробили західньому світові на Женевській конференції.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЩЕ ОДНО „НЄТ"

Сталося те, що було наперед відоме: большевики, не мавши часу навіть докладно перестудіювати новий західній плян розв'язання проблеми Німеччини й Берліну, що його пред'явлено трьома західніми великодержавами на Женевській конференції, відкинули цей плян і з свого боку повторили вимоги, сформульовані у промовах і нотах Хрущова. Таким чином досить було п'ятьох днів минулого тижня, щоб Женевська конференція зайшла в сліпий кут, прикметний для всіх східньо-західніх конференцій.

У своїх коментарях західня преса пригадує ніби незначний, але характеристичний епізод, що мав місце на одному недавньому дипломатичному прийнятті в Москві. Анастас Мікоян, переконуючи свого західнього розмовця, що конференція міністрів закордонних справ взагалі непотрібна, заявив таке: „Ми вишлемо його на конференцію — і вказав пальцем на Андрея Громика, — він ні до чого не договориться, і ми будемо на тому самому місці, що й тепер". Ясно, що „він" не може „договоритися", тому, що він разом з диктаторською клікою в Кремлі, наперед устійнили напрямні, згідно з якими можна погодитися тільки на таке об'єднання Німеччини, що відкриє двері до її повної комунізації. Ціль совєтської політики — зберігати центри неспокою, а не ліквідувати їх. Зламавши прийняті в Ялтинському договорі зобов'язання і захопивши фактичну владу в цілому ряді вільних до того часу країн центральної і східньої Европи, Москва не хоче послаблювати там своїх позицій. Тому, створивши у Східній Німеччині слухняного собі сателіта, вона не думає зрікатися його і тим самим зрікатися „права" на утримування в Східній Німеччині і в Польщі величезних збройних сил. І — як слушно стверджено в офіційній американській заяві після проголошення совєтського „нєт" — Совєти хочуть осягнути на Женевській конференції не об'єднання Німеччини, а закріплення її поділу, бо ж підписання мирового договору з двома суверенними німецькими державами поклало б хрестик на об'єднаній Німеччині на довгі-довгі роки.

Логічно виходило б, що після проголошення взаємосуперечних і взаємовиключаючих двох становищ, можна було б закрити Женевську конференцію і роз'їхатись. Якщо цього не сталося, то лише тому, що Совєти все ще сподіваються осягнути з тієї конференції деяку користь. Передусім, Хрущову дуже залежить на тому, щоб відбулася нова конференція „на вершинах", щоб він міг знову всміхатися на світлинах поруч із Айзенгавером, Мекмілленом і де Голем. Якщо Женевська конференція міністрів закордонних справ скінчиться 100-відсотковою невдачею, тоді не відбудеться й конференції голів урядів, бо Айзенгавер постійно підкреслював, що з'їзд „на вершинах" доцільний тільки тоді, коли попередня конференція міністрів подасть надії на успіх дальших зустрічей. Отож Хрущов не затріснув своїм „нєт" дверей, а залишив щілинку заввагою, що в західньому проєкті є „деякі точки", що їх „варто було б розглянути ближче". Таким чином, в дальшому ході Женевської конференції буде, мабуть, мова про ті „точки" і про те, чи можна їх вихоплювати з цілости західнього проєкту і „розглядати" відокремлено.

За західніми коментарями, Хрущов, не сказавши покищо нічого про ці „деякі точки" в західньому, пред'явленому в Женеві проєкті розв'язання проблеми Німеччини й Берліну, має ніби на увазі пропозицію створення всенімецької комісії з представників Західньої і Східньої Німеччини для підготовчих переговорів про „затіснення контактів" і виготовлення виборчої ординації, як також точку, в якій говориться про обмеження збройних сил і контролю над родами зброї в центральній Европі. Ясно, що створення всенімецької комісії тільки тоді мало б сенс, коли б був прийнятий принцип, що вона має підготовити вільні вибори, хай навіть за два з половиною роки. Якщо ж комуністи згори відкидають принцип вільних виборів, то й комісія зайва. Так само всякі військові обмеження тісно пов'язані в західньому проєкті з паралельним поступом процесу об'єднання Німеччини. Коли ж водночас Хрущов у Москві, а Громико в Женеві далі торочать про мировий договір із „двома німецькими державами" та про перетворення західнього Берліну в „вільне місто", то це очевидний доказ, що большевики не думають поважно про уможливлення Женевській конференції виходу з її сліпого кута. Треба також грубо сумніватися, чи вдасться західнім державам осягнути від Москви поступки щодо Берліну: щоб об'єднати західню і східню його частину на базі вільних виборів. Коли Москва хоче зліквідувати волю, існуючу в західньому Берліні, то ясно, що вона не захоче поширити ту волю на уярмлену східню частину міста!

Таким чином у Женеві триває дипломатична гра, яка може й цікава своєю „технікою", але безвартісна з погляду миру в Европі, опертого на волі і справедливості.

НАРОД, ЯКИЙ ШУКАЄ СЕБЕ

Пізнати характер людини не так то легко, і деколи треба багатьох років на те, щоб ми справді пізнали людину, з якою часто зустрічаємося і гадаємо, що вже її наскрізь знаємо. Ще трудніша справа з пізнанням характеру народу, бо дати характеристику якоїсь національної групи, це значить подати сукупність психічних особливостей тієї групи, які проявляються в її ділах і поведінці; це значить подати сукупність ознак того народу, якими він відрізняється від інших народів.

Багато іміґрантів береться характеризувати американців, не знаючи ще навіть їхньої мови і їхнього способу життя. Але чим довше ці іміґранти живуть у цій країні необмежених можливостей, тим рідше повторюють свою первісну характеристику, бо вже поважно сумніваються в її правдивості.

Щоб пізнати характер народу, треба знати його історію, філософію, літературу, фолкльор — одним словом світогляд того народу і практичний вияв того світогляду. Скільки то помилкових характеристик нашого, українського народу досі появилося, які часто собі протирічать, бо їх автори робили свої висновки, базуючись на неповних прикметах народу, не беручи під увагу „сукупности його особливостей".

Американці цікавилися справою своєї характеристики, як окремої національної одиниці, від самого початку своєї власної історії. ЗДА народилися без націоналізму, бо боротьба англійських колоній за волю й самостійність відбувалася не з іншими національними одиницями, як це було в Европі, але таки з англійською країною. І, хоч нова держава називала себе З'єдиненими Державами Америки, від цієї назви не витворився прикметник, а на означення мешканців ЗДА і досі вживається широкого поняття „американці", яке не протиставиться поняттям „мехіканці", „канадійці" та ін.

Самим американцям важко було в початках своєї історії характеризувати себе, тому вони радо прислухалися до того, що про них писали автори - чужинці, які побували в ЗДА. Чужинцеві легше схопити прикмети іншого народу, бо він може протиставити їх характеристиці свого власного народу, завважуючи відміни в іншій національній групі. Про американський нарід писали славний англійський повістяр Чарлз Дікенс (1812 - 1879), моряк та повістяр Фр. Марріят (1792-1848), Френсіс Троллой (1780-1863), її син Антоні Троллой (1815 - 1882) та багато інших. Вони одверто висловлювали свою думку, хоч часто були однобічними, несправедливими і самі собі суперечили в своїх писаннях.

Якби характеризувати американців на основі писань тих чужинних авторів, то нарід Юрія Вашинґтона побачили б ми в кривому дзеркалі, як грубих і примітивних, дружніх і товариських, матеріялістів і жертвенних, благородних і нешанобливих, відвертих, поверхових і релігійних. Очевидно, що коли американці читали ці суперечні і зовсім не підлесливі характеристики, вони обурювалися на їхніх авторів, але все таки були вдоволені, що їх уважають за окремий нарід. Ці писання чужинців змусили американців призадуматися над своєю характеристикою.

Пізніші характеристики американського народу можна знайти в працях В. Л. Паррінґтона („Головні течії американської думки"), в історичних повістях в працях Карла Садбурґа і Брюсса Кентона, Макса Лернера („Америка як цивілізаційна одиниця"), Кеннета Ґелбрейста („Багате громадянство") та в інших. Професор американської історії Шикаґівського університету Деніел Бурстін заявляє, що чим докладніше вивчати цю проблему, тим більше поширюються в ній протилежні погляди, бо американська історія, хоч і коротка, але це ж історія відмінних районів та суперечних традицій. Професор Бурстін стверджує, що лише недавно почали вивчати відмінності різних іміґраційних груп: англійської, ірляндської, німецької, італійської, французької, жидівської, слов'янських народів і т. п.

Найпроникливіші і найкмітливіші політики ЗДА беруть до уваги ці всі расові різниці, не занедбуючи також багатства релігійних різниць. Досі твердилося, що ЗДА — це молодий край, новий світ, який приймає до себе европейців, що прибувають до нього з тих частин світу, де панує традиція. Післявоєнні роки виявили, що ЗДА, які зорганізували плян Маршалла і НАТО, є оборонцями релігійних і політичних традицій Европи.

Деякі европейські автори називали американців матеріялістами. Цей закид можна почути й тепер, хоч кожний знає, що ЗДА після першої світової війни помагали Европі й решті світу, а після другої війни не можна собі навіть уявити, що сталося б з Европою, з Японією та вільними державами Азії, коли б ЗДА не видали їм на допомогу кількадесят більйонів долярів, збільшуючи цю суму кожного року приблизно на 4 більйони. Отой нібито матеріялістичний американський нарід зовсім не має державних шкіл, утримує приватні університети й каледжі та велике число середніх і народних шкіл. Цей нарід складає великі суми на добродійні інституції, жертвує на допомогу державам, які його називають рафінованим калькулятором, що ніби то навіть на убозтві робить бизнес. Але є й такі критики, які дорікають американцям за їхній ідеалізм, за те, що вони хочуть узяти тягар усього світу на свої плечі, щоб допомогти всьому людству. Рідко коли в історії можна зустріти такі протилежні оцінки того самого народу, що представляють його, з одного боку, макіявелістом, а з другого — милосердним самарянином.

Самі американці не радо називають свої прикмети. Вони кажуть, що, внаслідок нез'ясованих чітко прикмет їхнього характеру, їм легко вірити, що їхні ідеали, висловлені під час творення їхньої держави, можуть стати універсальними ідеалами. Американців можна назвати народом, який знає свої „проти" ,але не має своїх сформульованих „за". Про те свідчить і двопартійна система американської політики, бо ні одна з головних партій не має тривкої партійної програми, бо опозиційна партія потребує виступати проти того, що робить її урядовий противник. Тільки боротьба проти загрози комунізму об'єднує обидві партії.

Дехто гадає, що відсутність точно окреслених прикмет характеру американського народу дає ту користь, що ніхто нікого не може оскаржувати в тому, що він не є правдивим американцем, і що не легко „продавати закордоном" американський спосіб життя. Ми самі не стараємось жити згідно з прикметами того уявного американця і не накидаємо їх іншим народам, — можуть твердити американці.

А. Залітний

БІЙ ПІД ПОЛТАВОЮ В 1709 Р.

Серед розвідок про Полтавський бій заслуговує на особливу згадку книжечка Едварда С. Крізі „П'ятнадцять вирішальних боїв у світі".

Ця книжечка уперше появилася друком в Англії 1851 року. Від 1943 р. її перевидано сім разів у ЗДА. Автор, який помер у 1872 р., був деякий час професором новочасної та старовинної історії в Лондонському університеті.

Вже самий факт, що Е. Крізі вмістив битву під Полтаю (як дванадцяту з черги найважливішу подію всесвітньої історії, з яких першою був бій під Маратоном 490 р. перед Христом, а останньою битва під Ватерльо в 1815 р.), показує, яке велике значення мав цей бій для долі України, Швеції, Московщини та цілої Европи.

Швеція, каже Е. Крізі, була на початку 18 ст. могутньою державою. До неї належали Фінлядія, Інгрія, Ливонія, Естонія, Карелія та інші країни на східньому березі Балтійського моря. Вона володіла також Померанією, островами Р'юген та містом Бремен з округою в північній Німеччині. Наймогутніші тодішні володарі Европи хотіли здобути приязнь Швеції. Вона врятувала протестантизм у Західній Европі від повної заглади. Своїми перемогами та дипломатією вона у великій мірі вплинула на хід подій під час 30-літньої війни та після неї.

За Карла XII назверх все залишилось без змін. Але не було вже геніяльного стратега, яким був король Густав, і дуже здібного дипломата, яким був Аксель Оксcентієрна. Карло XII (під час Полтавського бою 27-літній юнак) був до одчайдушности відважним вояком. Він мав за собою багато перемог (у 1700 році під Нарвою він розбив 40-тисячну російську армію, маючи тільки 8,000 вояків), але не знав нічого з того, що ми називаємо мистецтвом війни. Похід на Росію він трактував як романтичну пригоду, яка при всяких умовинах скінчиться щасливо.

Росія, пише Крізі, була до Полтавського бою примітивною країною і не брала участи в европейському концерті. Карло XII і його суперниця англійська Єлисавета, її противник еспанський Филип II, Гіза Рішельє, Кромвел та інші державні мужі думали про московського царя так, як ми думаємо (в 1856 р. — А. З.) про короля Тімбукту (оази в південній Сагарі — А. З.).

Коли Петро І перебрав владу в Росії, його держава була в жалюгідному стані. Його реформи почали щойно розгортатися. Нові установи ще не пустили коріння в московський ґрунт. Росіяни не мали ще виробленого національного почування. Населення не розуміло петрівських реформ і їх не хотіло. Тільки брутальна жорстокість їхнього володаря тримала і творила нову державу.

Якби Петро І був розбитий під Полтавою, то на Полтавському побоєвищі раз на завжди спочили б також всі його імперіялістичні задуми. З тих самих причин похід Карла XII на Московщину був для неї далеко грізнішим та небезпечнішим, як сто років пізніше похід Наполеона, хоч Наполеон, як військовий геній, стояв незрівнянно вище за Карла XII, а шведська армія була тільки горсткою вояків супроти французької. Здобуття Москви Карлом XII мало б такий самий наслідок, як завоювання її Бату-ханом, тобто Московщина повернула б до хаосу, з якого недавно вийшла.

Похід на Росію почав Карло у серпні 1708 р. зі Саксонії, маючи зі собою 45-тисячну армію. Крім того він наказав генералові Левенгавптові чекати на себе з 20,000 війська в Ризі. 15-тисячний відділ стояв залогою в Фінляндії. Разом мав шведський король 80-тисячну, на тодішні часи найбільшу та найліпшу, армію. Для охорони польського короля він затримав у Варшаві 10-тисячний загін. Шведська армія перезимувала в Гродні. У червні 1708 р. вона перейшла мінські ліси і дійшла до Борисова. На лівому березі Березини вона розбила 20-тисячний російський загін, а під Смоленськом 15-тисячну російську заставу. Цар Петро просив миру. Дорога на Москву була відкрита. Карло XII міг бути там за десять днів, міг здобути столицю і цим закінчити російський похід.

Наполеон у диктованих ним на острові св. Олени спогадах вважає, що дотепер все було в порядку. Карло XII мав забезпечену лінію сполуки з рідним краєм, з якого міг діставати постачання та людей. Дуже суворій критиці Наполеона підпало рішення Карла перейти наприкінці 1708 р. на Україну, не забравши зі собою з Риги війська під командою ген. Левенгавпта.

На думку Наполеона, Карло XII повинен був зорганізувати другу лінію сполуки, коли дотеперішня видовжилася так, що користуватися нею не було вже змоги. А якби це було неможливим, то шведський король повинен був діяти, як славний Ганнібаль в Італії. Він мав зосередити всі свої заходи відносно постачання на місцевому українському терені. (В цей останній закид Наполеона можна сміливо вмістити нетакт Карла XII, який перед своїм приходом на Україну не узгіднив цього кроку, головно

(Закінчення на ст. 4-ій)

І. Світ

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ФОРМОЗИ

Час від часу на сторінках преси з'являються нотатки і навіть статті про майбутній статус острова Формози — Тайвані. Загроза від комуністів для цього прекрасного острова та його веселого, гостинного населення завжди є реальною, і особливої гостроти набирає вона в літньому періоді.

Географічне положення Формози на шляхах мусонів та пов'язаних з ними морських буревіїв, тайфунів, робить плавбу в тому обширі у певні місяці дуже небезпечною, а для малих кораблів майже неможливою.

Острів відділяється від континенту знаною Формозькою протокою, що має 115 миль ширини, а в деяких місцях трохи більше, отже для легких кораблів та китайських джонок-вітрильників треба яких десять годин, щоб її переплисти, а за такий час погода може змінитися. Моторові судна, звичайно, перепливають цю відстань швидше, але західній берег острова низький, і тому такі судна не можуть підійти до нього ближче, як на 2-5 миль.

Внаслідок цього можливість червоного десанту обмежується тільки певними місяцями. В історії острова не один раз були спроби військового десанту, але тільки одна з них була вдалою. В усіх інших випадках десанти були знищені не оборонцями, а морем-тайфуном.

Проте, всі ці фізичні, так би мовити, умовини оборони острова стоять поза політичними вимогами сучасного моменту. Населення Формози відчуває, що постійно жити під загрозою червоного Китаю неможливо, що треба знайти якесь таке розв'язання цього питання, щоб Формоза стала не тільки бастіоном свободи, але й певним зразком для народів, що перебувають під комуністичним режимом.

Вже не раз порушувано справу визнання всіма державами світу двох Китаїв — червоного і націоналістичного, але таке розв'язання проблеми не зустрічає симпатій ні на тій, ні на другій стороні.

Формоза має приблизно десять мільйонів носелення, з яких коло двох мільйонів становлять утікачі з континенту, себто залишки національної армії, певна кількість урядовців, купців та їх родин. З восьми мільйонів тайванців лише коло 200,000 є тубільці, розділені на шість племен, що мешкають у горах.

Торгівля з тубільцями існує лише в певних місцях, куди вони привозять свої вироби в обмін на харчі та одяг, власне бавовну, з якої своїми методами виробляють собі одежу. Ці тубільці є залишками корінного населення острова і ще зовсім недавно знали їх всі як „мисливців за головами".

Відносини між тайванцями та китайцями з континенту не є ідеальні, хоч переведені земельні реформи, поширення освіти та загальний добробут острова, багатого на продукти різного характеру та сирівці, усувають з конфліктів матеріяльну сторону. Але залишається інша, нерозв'язана сторона у взаємовідносинах — морально-політична.

Тайванці заявляють: під японською окупацією, що тривала від 1895 до 1945 рр., ми не мали ніяких прав, китайська адміністрація старої манджурської династії була тільки номінальною, а тепер ми маємо націоналістичну окупацію. Ця окупація, за словами тайванців, виявляється, зокрема, в тому, що майже вся адміністрація, включно з поліцією, поштою та залізничою службою, перебуває в руках націоналістів.

Те саме у війську і фльоті, де третина жовнірів і матросів складається, з тайванців, а старшинський корпус виключно з китайців.

Уся зовнішня торгівля на Формозі зосереджується в руках уряду або фірм, пов'язаних з ним, а тайванці мають право займатися тільки дрібною торгівлею.

Свої бажання тайванці не раз висловлювали в розмовах з американськими журналістами. У березні місяці в одній з таких розмов старий тайванський бизнесмен заявив: „Ми почуваємо себе як невільники. Нас є чотири п'ятих населення, але свого голосу в політиці, у виборах своїх лідерів ми не маємо. Демократія тут однобічна. А що немає тут правдивої демократії, то як же можна сподіватися її там, на „мейкленді" під такою адміністрацією?"

Свідомість обмежености прав тайванського населення — найбільше хвилює молодь острова, з якої вилонюються щораз нові сотки абсольвентів високих шкіл острова, як університет, медичний та технічні інститути. — Тайванці хочуть мати своїх людей на всіх щаблях адміністрації, хочуть мати рівні права у виборах, мати своїх губернаторів та старшин в армії й фльоті, бо вони найбільш заінтересовані в обороні острова від червоних, яких ненавидять і пропаґанда яких не має жадного успіху серед корінного населення.

Адміністрація знає добре ці настрої, але не хоче віддати добровільно свої права, що дісталися їй внаслідок укладу подій вкінці останньої війни. У промисловості та зовнішній торгівлі, яка контролюється урядом, зайняті тільки урядовці-втікачі з континенту. Сталося так само, як на Далекому Сході, коли населення тих країв прагнуло самостійности і готове було боронити її від комуністів, а втікачі мали на думці відбудову „Великої Росії". Результати цього ми знаємо, бо були свідками тих подій.

У приватних розмовах майже десять років тому, під час нашого перебування на Формозі, ці настрої виявлялись ще слабо, хоч один власник „гросерні" висловився тоді так: „Ми, тайванці, знаємо, що робити. Японці навчили нас працювати, і ми пізнали, що це таке чужинець. Вони (себто втікачі — І. С.) не зуміли зберегти свою країну, корупція, байдужність й військові події підірвали оборонну силу китайського народу, а ми зазнали всього цього, ми жили, працювали і вчилися. Ми цінимо свободу більше, аніж вони... Дуже трудно направити справу, але терпеливо будемо чекати на зміни. Молодь через освіту, а населення черз добробут здобудуть свої права..." А один молодий військовик, що якось відвідав наше мешкання, навіть висловився: „Прірву, що існує між тайванцями і нами, ми зліквідуємо спільним родинним життям". Його слова тепер справджуються, бо вже багато з прибулих на острів поженилися з тайванками і таким чином увійшли в місцеве населення, втративши разом з тим і бажання змін, себто поворот до старого.

Залишається адміністрація, але очевидно й вона поволі зміниться, якщо прийдуть якісь радикальні події в самому Китаї. Але то вже інша проблема, інша тема.

Теодор Курпіта

ПРОТОКОЛ ГОВОРИТЬ

(У 50-ліття 221 Відділу УНС в Шикаґо)

(8)

Але на других зборах цієї теми вже не порушується.

У дальших протоколах зв'язки 221-го Відділу з місцевою церквою не перериваються й тривають по сьогодні. Це дуже відрадне явище і заслуговує на особливе відмічення. Та й бути інакше не може. Живемо ж у часах, коли Церква стоїть насторожі прав людини й людина мусить стояти насторожі прав Церкви. Епоха, в якій живемо, найкращий свідок цього твердження. Кепкувате питання Сталіна, скільки Папа має дивізій, це воїстину найновіший крик розпачі світу антихриста перед непоборною силою Христової Церкви.

Справа, яка з черги займає в „Книзі протоколів" не мало місця, це справа „Союзового Сиротинця". Як відомо, на річному засіданні Головного Уряду УНСоюзу в лютому 1927 року ухвалено вибрати комітет Сиротинця, якому припоручено зайнятись пляном його організації та роздобуттям відповідних фондів. Головному Урядові йшло про те, щоб створити захисток для сиріт по померлих членах УНСоюзу, який піклувався б полишеними безпомічними дітьми та виховував би їх у рідному релігійному й національному дусі. Цей прекрасний проєкт рятування життя й душі беззахисної української дитини на чужині знаходить широкий відгомін у протокольних листках і кидає яскраве світло на розуміння нашими людьми цієї важливої громадської проблеми.

У протоколі з 10 липня 1927 р. читаємо:

„Предсідател виснив членам що головна управа Союза прислала Пушки щоби збирали члени Межи людьми гроші на Укр. Народ. Союза Сиротинец. По довгі дискусії над самими Пушками іодні члени заявляли що нам кілько сиротиньців Треба забирали голос Іван Тремба Мартин Сипко і другі члени що ми Сиротинец Маєм оден другого нам не треба той оден спомагати Васил Лоняк заявив щоби попирати той Сиротинец і Союза. і по довших обговорах і Сварнях вніс внесок добр. Шпікула по перте Бойком щоби пушкє відіслати на зад з відкі прийшли на що всі члени ся згодили. Посім зайшла дискусия як має ся з роботи і поступити з тим що Секретар примусово. при збиранню. в кладок. збирає, по доляру на сиротинец. вті справі зайшла довща дискусия по довших обговорах членів вніс внесок. Шпікула по перте Ґуральчиком що хто хочи то нехай дасьт а хто не хочи то на се нема силуваня. Григорій Матвіїв вніс внесок що котрий член зложив доляра а сели з хочи відібрати то має Секретар Фінансовий з вернути попер. Василь Лоняк. Тимко Кривовяз. вніс внесок і залвив що ся ухвала зайшла на річнім Мітінґу. що член має зложити доляра на Укр. Нар. Союза Сиротинец а ви типер хочити ухвалу змінити. Мартин Сипко за явив що на се є піврічний Мітіньґ що ухволу ся удобряє альбо ся зміняє. і Предсідател поспитав Сипка чи се внесок робит сипко заявив так. Предсідател дав під голосоване оба внескі...

Отож Більшистою голосів перейшло, що Секр. Фінансовий примусово не Може збирати Олейницкі вніс також внесок що річного внеско не мож зміняти на ди сим внеском нихто не голосував. Більше членів Було не втиралних. По сім Контролер В. Лоняк вніс свою резиґнацию що не хочи бути далі контролєром і по причині що члени не поступают так як мают поступати і Мают ух вали всі сповняти"...

Хоч рекордовий секретар зазначає, що „Мітіньґ закінчив Предсідател з Молит вою Богородице Гіво", то справа Союзового Сиротинця на святих словах молитви не закінчилась. У протоколі з чергових зборів її стрічаємо знов:

„...по прочитанню протоколу з Минувшого Мітіньґу вніс внесок Петро Луцків по пертий Іовном Проциком щоби протокул був прийнятий. Тимко Кривовяз вніс внесок попертий Іоаном Карпою щоби протокул небув принятий. з причини тої що на річнім Мітінґу було ухвалено що кождий член має примусово зложити доляра на Ук. Народ. Союза Сироти нец а на пів річнім Мітіньку ту ухвалу зМінили і на що Доброгій Кривовяз. ся не годит і наводив зі статута точки що предсідател не пост упає після статута. али в жаднім параґрафі статута нема зазначено на примусову данину"... додає в протокол від себе рекордовий секретар Григорій Чикало.

„Михаіл Биряк дав поправку. щоби ту точку котра єст з піврічного Мітіньку, що до збирання на сиротинец вичеркнути і залишити до річного Мітіньку... Кривовяз вносит щоби сей протокул з півичного Мітинку уневажнити. по довгій Дискусії і сварни і резиґнациї секр. рекордового протокул принято"...

Але внесеною поправкою Михайла Беряка річні загальні збори не займаються, тільки вирішують важливішу від сиротинця проблему:

„...за члена Померлого Спадкоємці дістают з Брадскої Каси 50 доляри Караван і Кариджу і 4 члену до винесеня небіщика з хати і на цвинтар ті члени Мают бути плачені з Брадскої Каси по 5 доляри так само дістав вінец али на вінец Коли член помре то члени мают зложити по 10 центів".

Шукаючи в наступних протоколах справи сиротинця, стрічаємо під датою 13 травня 1928 р. такий текст: „Секретар рекордовий прочитав Відозву. від Комітету. Будови Укр. Народного Союза Сиротинця і захисту по прочитанню. Відозви зайшла Коротка дискусия. всі справі бо в відозві єсть зазначино щоби кожден відґіл вибрав Комітет з 3-ох членів щоби ся заняли збіркою на будову Сиротинця по короткій Дискусії вніс внесок Михаіл Микстин щоби ту справу залишити до пів річного Мітінґу".

І залишили... Тільки Головна Управа УНСоюзу не хотіла її залишити на примусовий летарґ. У наступному протоколі довідуємося, що предсідник „попросив Секр. Фінан. Василя Лоняка щоби здав справоздане що до него пише головна управа Союза Лоняк заявив що Союз списує усі сироти по померших членах Союза і віднеслися до Лоняка щоби з нашого Брадства подати кілько сиріт ся находит по померших членах і віднеслися до Секретара що кожден член Має примусово зложити дар на Сиротинец всі справі забрав голос доброґ. Левтюх і заявив що мене се дивує зі сею справою і сели би ми ся добре над сим застановили і добре роздумали то бисмо сказали що нам двох сиротиньців не треба али що оден котрий єсті у Філяделфії і се наш Католицкий сиротинец і яби за тим був щоби сей сиротинец по пирали а що Союз хоче будувати сиротинец і щоби Кожден член примусово складав то здаст ся що се ся не удаст у Америці Мусу на ничо нема хіба з охоти то СКорше Можна зібрати а мусово то ташко".

ДВА ЮВІЛЕЇ

(З літературних вечорів ОУП „Слово")

В рамках своїх літературних вечорів Об'єднання Українських Письменників „Слово" запровадило форму ювілейних вечорів, присвячених поважній даті заслужених і старих своїх членів.

Перший вечір був присвячений 79-літтю з дня народження і 50-літтю літературної діяльности заслуженої письменниці Галини Журби, що відбувався в прегарній залі Українського Інституту Америки в Ню Йорку, 27-го грудня 1958 року.

В офіційному повідомленні було сказано, що відбудеться вечір спогадів Галини Журби про літературний Київ років 1917 - 1921. Але відкриваючи вечір, голова Об'єднання Українських Письменників „Слово" Григорій Костюк сказав, що пару годин тому, від самої шановної доповідачки, він довідався, що 29 грудня сповняється її рівно 70 років життя, а рівночасно, він, як історик літератури, стверджує, що в наступний 1959 р. який наступить через три дні, минає 50 років літературної діяльности нашої славної письменниці. Перша її книжка оповідань вийшла друком 1909 року. Таким чином, несподівано може ми маємо щастя бути присутніми на славному подвійному ювілеї сеньйорки нашої літератури Галини Журби. Авдиторія зустріла це повідомлення довгими тривалими оваціями.

У своїх цікавих, з глибокими зауваженнями, темпераментно викладених спогадах авторка „Далекого світу" розповіла про літературне і громадське життя Києва тих з-перед першої світової війни. Київ доби „Української Хати", „Ради" і „Дзвону" ожив у її спогадах в своїх найяскравіших діячах і постатях. Андрій Ніковський — перший її літературний учитель, дорадник і редактор (перша її книжка „Життя" вийшла за його редакцією), — Сергій Єфремов, М. Срібляньский (Шаповал), Григорій Чупринка, Гнат Хоткевич, Віктор Дубровський, Євгеля Липинський, Павло Богацький, Микола Євшан, Товкачевський, зовсім молоденький і початкуючий Максим Рильський, — ось блискуча плеяда „хатян", що в спогадах Галини Журби були представлені в живих, глибоко людських і гостро - барвистих характеристиках.

Авторка — не просто письменниця. Вона також була активною громадською політичною діячкою в українському революційно - підпільному русі. Тому її характеристика громадсько - політичного українського життя дореволюційного Києва була надзвичайно цікава.

„Бюро перекладів і переписки на машинці", яке заснувала авторка ще з одною партійною товаришкою в Києві під час війни, і яке стало відразу центром нелегальної акції українського революційного підпілля, було дійсно атракційною вісткою: Польсько - українська нарада (Генрих Юзефський — Сергій Єфремов), В. Винниченко, Є. Чикаленко, М. Ковалевський, Сава Крилач, Ф. Матушевський, Л. Ковалів, барон Штейнгель і багато інших діячів постали перед слухачами живі і непідробленi.

Не менш життєво і блискуче змальовано добу революції 1917 року і відродження української держави. Патос національного відродження і трагічна ситуація. „Наше минуле" і його співробітники. Павло Зайцев, Микола Зеров, Модзалевський, Юрій Нарбут та інші. „Музагет", його мистецьке кредо і напрямки. Юрій Меженко Дмитро Загул, Павло Тичина, Яків Савченко. Перша окупація більшовиками Києва. Літературне життя. Михайличенко, В. Чумак, В. Коряк, М. Семененко, М. Терещенко та багато інших. Літературні виступи і вечори. Все змальовано просто, дотепно, безпосередньо і цікаво.

Ювілятку вітали: від ОУП „Слово" — Григорій Костюк, від УККА — проф. Віктор Приходько, від „побратимів-семидесятників" — проф. В. Міяковський і проф. Л. Чикаленко. Письмені привіти окремо прислали: від ЗУАДК-у — д-р В. Галан, від УВАН — проф. М. Вєтухів, від НТШ — проф. Р. Смаль-Стоцький та Улас Самчук.

Другий ювілей з рамени ОУП „Слово" відбувся в тій же залі УНІ в Америці, 28-го березня ц. р., присвячений 70-літтю з дня народження відомого повістяра, поета, мемуариста і редактора Олекси Кобця (Варавви).

Спогади Олекси Петровича Кобця, що починалися десь від 1902 року і кінчалися початком 2-ої світової війни, відразу захопили залю простотою, безпретенсійністю викладу і максимальною насиченістю деталями і фактами надзвичайно на подіі останнього сорокліття. За своє довге і цікаве на різноманітну діяльність життя Олекса Кобець мав нагоду зустрічатися з багатьох видатних діячів нашої історії і літератури про кожного з них він зберіг цікаві і вартісні для нашої історії деталі.

Канів (місце народження О. Кобця), могила Т. Шевченка, перші дитячі читання „Кобзаря", Глікерія Полусмаківна, стара майже столітня жінка, висока, струнка, похмура, завжди в чорному, що в невимовній тузі цілими днями клячала чи лежала на могилі Шевченка, — це перші деталі спогадів з дитячих років. І ще деталь з дитячих років. 1902 рік. Брат Григорій, студент і маляр, приїхав з Києва з товаришем, що називався Вол. Винниченко. Обидва вони переодягаються в селянську одежу і вирушають у довгу і небезпечну мандрівку по пригнобленій і закутій Україні. А по їх шляху, як гриби, виростають селянські підпільні організації, страйки, вимоги національної волі і землі, одно слово розгойдується грізне українське національне море, що ось-ось залиє своїх гнобителів. Згодом приходять оповідання Винниченка „Кузька Грицунь", „Біля машини", „Голота" та інші, де молодий Олекса Кобець пізнає серед дієвих осіб то свого брата, то самого Винниченка. Все це в цілому спонукує й Олексу Петровича до творчости взагалі. 1-го січня 1912 року появляється в „Раді" перше його оповідання „Під новий рік". З того часу він співробітничає в „Раді", „Дзвоні", „Літературно-Науковому Віснику", „Маяковi" та інших. Перша світова війна. Армія. Фронт. Німецький полон. Табір у Фрайштадті, „Союз Визволення України", журнал „Розвага" і „Вістник" СВУ. Активна творчість в тій час. Повернення на батьківщину. Участь у визвольній національній революції. А далі — праця в „Дніпросоюзі", навчання у Вищому Економічному Інституті ім. М. Туган-Барановського. Редагування „Нової громади", „Кооперативної громади", „Сільського господаря" і побіжно, по можливості, література творча праця, сповнена трагічних ситуацій аж до 2-ої світової війни.

На своєму шляху Олекса Кобець зустрічався з такими нашими діячами і письменниками: В. Винниченко, С. Єфремов, А. Ніковський, І. Нечуй - Левицький, Григорій Чупринка, Юрій Тютюнник, проф. М. Туган - Барановський, Д. Кудря (директор Укрвіноанку), Гр. Коминка, П. Филипович, М. Зеров, Б. Антоненко - Давидович, О. Влизько, Д. Загул, М. Ївченко, В. Підмогильний, С. Васильченко, В. Самійленко, М. Вороний та багатьма іншими. Про всіх цих діячів розповів Олекса Кобець багато цікавого. На закінчення прочитав новелю - спогад про трагічну долю командарма української армії Юрія Тютюнника.

Ювілят дістав привітання від багатьох своїх читачів і друзів з різних країн світу. Зокрема дістав привітання від колишніх своїх побратимів у СВУ проф. В. Дорошенка, М. Жука та ін. Від ОУП „Слово" вітали Юрій Лавриненко й Григорій Костюк, від УВАН і від колишніх співробітників „Дніпросоюзу" — проф. І. Л. Замша, від колишніх співробітників „Нової Громади" п-і Г. Плужникова.

Теплими і довгими оплесками нагородила авдиторія доповідача за його цікаві та змістовні спогади. **М. О.**

● Комуно - китайські газети твердять, що після здушення повстання тільки „буржуї" втекли з Тибету до Індії. У відповідь на це індійський прем'єр Неру заявив у парляменті, що до цього часу кордон Індії перейшло з Тибету 11,500 осіб. Неру додуться, звідки в Тибеті взялось аж стільки „буржуїв"!

Д-р Іван Василенко — президентом Корпорації Физішенс Сервісес

Організація Физішенс Сервісес Інкорпорейтед — це одна з головних і передових установ у Канаді, яка має за завдання забезпечити лікарську опіку загалові населення, членам тої установи.

Під сучасну пору ФСІ об'єднує 4,964 лікарів, у тому числі 3,176 з загальною практикою та 1,788 спеціялістів з різних ділянок медицини.

ФСІ побудована на приходово - заробітковій базі, але основне її завдання дати й забезпечити повну та всесторонню медичну поміч і лікарську опіку (включно з положництвом) населенню цілої провінції Онтеріо, яке організовано через управи осідків своєї праці прямо від себе, або з рамени та на рахунок своїх компаній передплачує цілковите для себе й всіх членів своєї родини забезпечення лікування та повної лікарської опіки.

ФСІ є одним з основоположників пляну Трансканадійського Медичного Пляну, організації, спонзорованої Канадійською Медичною Асоціяцією для кореляції активностей плянів, спонзорованих лікарями на просторі всієї Канади Одночасно ця організація є також споріднена членом Блу Шилд Медікал Кер Пленс, лікарями спонзорованої установи для забезпеки повної лікарської опіки.

Вибір і номінація д-ра Івана Василенка на президента великої й важливої для загалу населення організації — це не лише признання за його

глибоку присвяту справі загального здоров'я мешканців Онтеріо, за його організаційний хист і тверду послідовність в обов'язках, — але це в першу чергу вирізнення — людини сильно зв'язаної з українським громадським життям і то не лише у самому Торонто, або в цілому Онтеріо, — бо д-р Іван Василенко відомий поза межами Канади як довголітній голова Ради Головного Українського Народного Союзу та повний посвяти суспільно - громадський діяч.

Щиро гратулюємо нашому особлистому приятелеві, д-рові Іванові Василенкові та окремо від українського громадянства в Торонто — з його високим відзначенням і бажаємо йому найвищих успіхів на громадському пості.

Юліян Бескид

З ВІДЧИТОВОЇ ЗАЛІ

Доповідь д-ра Любомира О. Ортинського в Шикаго

Читач української преси, який зацікавлений політичним життям, і слідкує за зростом зрозуміння для нашої справи серед американських конгресменів і сенаторів, радіє кожним успіхом нашої зовнішньо - політичної дії.

З приємністю привітало громадянство Шикага, передусім ті, які живо цікавляться зовнішньо-політичними справами, приїзд д-ра Любомира О. Ортинського, видатного журналіста, члена дослідного інституту „Пролог" і генерального секретаріяту закордонних справ УГВР. Доповідь вібулася в суботу 4-го квітня 1959 р. в приміщенні Пластового Домі за присутністю понад 100 громадян.

Одногодинна доповідь д-ра Ортинського була цікава не лише своєю темою — „Досвіди брюссельської виставі і можливості політичної допомоги Україні", але і способом з'ясування проблем. Прелегент оповідав про свій побут на Брюсельській виставці і сказав, що сьогодні Москва вже не може застосовувати свою стару тактику промовчування у своїй пресі життя і діяльність української еміграції. Вона примушена займати становище на шпальтах радянської преси до різних проявів діяльности еміграції. Це в першу чергу відноситься до чужомовних видань про Україну, які є вже тепер в різних бібліотеках. Останньо заатакував Київ в „Українському Історичному Журналі" англомовне видання — квартальник „Пролог". Москва занепокоєна цим виданням, бо воно розходиться по країнах Азії і Африки і ширить там правдиву інформацію про відносини в СССР.

З доповіді довідались присутні, що генеральний секретаріят закордонних справ УГВР і „Пролог" помагають своїми фаховими порадами і даними також іншим політичним середовищам, якщо вони ведуть корисну загальноукраїнську роботу. Між іншим присутні довідалися, що існує зв'язок між „Прологом" і Місією АБН на Формозі, ведеться обміна статтями ітп.

Після доповіді відбулася дискусія, яка пройшла на високому рівні. Не було несерйозних провокативних виступів, і добре сталося, що інші середовища вислали на доповідь своїх розумних представників, які ставили речеві питання і позитивно виступали в дискусії.

5-го квітня д-р Ортинський був доповідачем перед запрошеним колом громадян і говорив на тему: Світла і тіні нашої зовнішньої політики". Теж і після цієї доповіді слідував цікавий обмін думок.

Наша громада з приємністю пережила виступи д-ра Ортинського в Шикаго. Вона і на майбутнє радо привітає подібні доповіді представників різних наших середовищ під умовою, що їхні доповіді будуть відзначатися речевістю і будуть сперті на фактах, як це було у випадку двох вище зреферованих доповідей.

Орест Городиський

Визначні успіхи молодого українця

Довідуємося, що дня 24-го березня ц. р. здобув на Массачутським Технологічнім Інституті докторат філософії п. Орест Попович. Син інж. Богдана й Ольги Поповичів, народився 1933 р. у Львові. Там покінчив народню школу і зачав гімназійну науку. Продовжував її в Німеччині, де в таборовій гімназії в Міттенвальді закінчив шосту клясу. У 1949 р. прибув до ЗДА і був прийнятий до 3-ої кляси гайскулу в Нюарку, Н. Дж. Тут вибився він відразу на одно з перших місць. Виявляв особливе заінтересування хемією, і за успіхи в тій ділянці придбав кілька похвальних дипломів.

За визначне закінчення гайскулу дістав Попович контролітню стипендію для продовжування студій на Університеті Рутґерса в Ню Брунсвік, Н. Дж. Там став членом почесних товариств: Фі Бета Каппа; Фі Ламбда Іпсилон і Сігма Хі. В останнім році студій був він вибраний на Генрі Рутґерс Сколяр. Закінчив університет 1955 р. „сумма кум лявде".

Студії в ділянці хемії почав Попович того ж року на Массачутським Технологічнім Інституті (М. І. Т.), як асистент при катедрі аналітичної хемії. Крім того у 1957-1958 рр., одержавши стипендію оборонив свою працю: "Spectral Absorption and Fluorescence of 8-Hydroxyquino-Lines" і здобув докторат філософії з ділянки хемії.

Попович виявив великі успіхи ще в інших ділянках.

Від наймолодших літ вчився він з замилуванням гри на фортепіяні. Одним з перших його учителів був відомий наш музиколог Борис Кудрик. Свої музичні студії продовжував Попович теж як учень гайскулу й університету. Він покінчив з найкращим успіхом Музичну Школу в Нюарку. За потрібне підряд відзначення при кінцевих іспитах дістав Попович від Музичної Фундації Ґріффіта золоту медалю.

Дальшою ділянкою заінтересування Поповича є гра в шахи. Він брав часто участь в американських шахових турнірах і добився на них поважних успіхів. Між іншим через останні два роки є він індивідуальним шаховим чемпіоном Нової Англії. За його успіхи Американська Шахова Федерація надала йому клясифікацію шахового майстра.

Д-р Попович працює тепер як хемік-дослідник в Esso Research and Engineering Co. Треба бажати йому дальших успіхів в його праці не лише для його особистого вдоволення, але і для піднесення престижу українського народу.

Я. І.

Святкування 70-річчя ген. О. Загродського

Ню Йорк. — Український Військово-Історичний Інститут, якого директором є полк. К. Дацько, в порозумінні з Орденською Радою Залізного Хреста, УНДСоюзом в ЗДА і парафією української православної церкви св. Володимира в Ню Йорку, відзначили 70-річчя генерала Олександра Загродського окремим святкуванням в суботу 9 травня ц. р. У церкві св. Володимира протопресвітер о. Лев Весоловський та протодиякон о. М. Ольхович відправили молебен за здоров'я Ювілята. Після того в церковній залі відбувся бенкет з участю президента УНР в екзилі д-ра Степана Витвицького та численних колишніх українських старшин і запрошених гостей. Бенкет відкрив полк. М. Рибачук, а тостмайстром був полк. К. Дацько, який подав в коротких рисах життєпис Ювілята. Ген. Загродський, підкреслив він, брав участь в 127 боях з білими й червоними москалями і був п'ятикратно ранений. З промовами виступали ще й проф. М. Зайців, полк. С. Єфремів, полк. І. Цапко, проф. І. Паливода, проф. Сергій Литвиненко й ін. Ген. О. Загродський сердечно дякував всім приявним. Протопресвітер Лев Весоловський виступив з кінцевим словом і закрив ювілейний вечір. Шановний Ювілят дістав з цієї нагоди численні привіти від різних організацій в Америці і з-закордону та від окремих осіб.

В. В.

Нові книжки

Проф. Юрій Бойко. Російське народництво як джерело ленінізму - сталінізму. — Видання Незалежної Асоціяції Дослідників Совєтської Теорії і Практики в Національних Проблемах. Мюнхен, 1959, стор. 87.

Незалежна Асоціяція наших науковців у Мюнхені має видати цього року три публікації. А саме: 1) Російське народництво як джерело ленінізму - сталінізму (українською мовою). 2) Побільшений Бюлетень ч. 4 (німецькою мовою), в якому беруть участь відомі наші незалежні науковці, професори УВУ, УТГІ та інші і 3) „Російське історичне коріння большевизму (англ.), частина перша.

Видання першої частини книги: „Російське історичне коріння большевизму" має вийти друком при кінці цього року. Бюлетень ч. 4 друкується, а книга проф. д-ра Юрія Бойка: Російське народництво як джерело ленінізму - сталінізму" вже появилася. Хочемо на цьому місці коротко обговорити появу цієї цінної книги.

Зміст книги слідуючий: 1) Передмова; 2) Взаємопроникання марксизму і народництва в Росії; 3) Народницький і большевицький аморалізм. 4) Народницький нігілізм і большевизм; 5) Підхід народників і большевиків до проблеми індивідуального; 6) Російська своєрідність большевизму і народництва у підході до релігії; 7) Народництво і большевизм — слідами російської релігійної свідомости; 8) Російський месіянізм у народників і большевиків; 9) Т о т а л і т а р и з м народників і большевиків; 10) Організаційні засади народників і большевиків; 11) Революційні методи народників і большевиків; 12) Відблиск народництва у жовтневій революції; 13) Висновки і 14) Резюме.

З полегкістю зідхаємо, що, нарешті, книга появилася у світ, бо три роки довелося авторові чекати з її друком через брак коштів в Асоціяції. Кінець-кінцем Асоціяція, діставши на ціль видання цієї праці матеріяльну підтримку від Проводу ЗЧ ОУН, книжку видала і таким чином наша наука поповнилась новим вкладом.

Тема самої розвідки звучатиме для декого парадоксально, і дехто може навіть дивуватися і висловлювати сумніви, чи така тема можлива. Адже большевики дуже багато писали про свою ворожість до народництва, а московські народники навзаєм поборювали марксистів. Професор Бойко і сам досить виразно наголошує це. Але це є поверхня явищ, за якою треба шукати глибшого змісту духових процесів. І заслуга нашого дослідника у тому і полягає, що він знайшов правильний м е т о д о л о г і ч н и й шлях, він наголосив, що коли суб'єктивно московські народники і московські марксисти були ворогами, то об'єктивно, істотою свого вчення, своїх життєвих підходів вони становили одну розвиткову лінію, в цьому сенсі, як переконливо показує нам автор, большевики були продовжувачами російських національних традицій народників.

Російських народників дотепер надміру ідеалізовано. Письменники і публіцисти написали багато гарних слів про „душевну красу" московського народницького героїзму і самопосвяти.

Російщина за допомогою ґльорифікації н а р о д ництва натягає на себе мантію „гуманізму". Заслугою проф. Бойка є те, що він цю мантію з московських народників немилосердно здирає, він показує, що всі основні одвічні негативи московської ментальности, повторюються і у всіх тих героїв типу Засуліч, Желябова чи Перовської, а перед серед них веде похмура постать бузувіра Нєчаєва.

Автор розвідки і в цьому розмаскуванні народників є суворо об'єктивний, він не відмовляє їм у виявах героїзму там, де такий героїзм справді мав місце, але водночас він показує, як героїка перекривалася безоглядним сліпим фанатизмом, психологічним комплексом російської отарности, садистичним ненависництвом до релігії, засадничою тоталітарністю.

Марксизм став для большевизму формою. Зміст же його російський. Ще у своєму нарисі „Російське коріння большевизму", який вийшов кількома мовами у 1955 році, д-р Бойко показував, як поволі на протязі XIX стол. купчилися у свідомості російської еліти ті духові елементи, які далі кристалізувалися в большевизмі.

Розвідка, яку ми рецензуємо, є немов би деталізацією одного із складників загальної концепції нашого автора. Він показує, що народництво не було справжнім антиподом большевизму, а лише антиподом ілюзорним. Таким чином, в процесі російського хронологічного наближення до доби зародку большевизму не було антракту. Народницькі сімдесяті роки були періодом, в якому прикмети російщини, з яких генетично поставав большевизм, все більше купчилися, згущувалися, і коли читаємо розвідку нашого дослідника, відносимо враження, що в народництві московський дух в зародку має вже всі ті основні елементи, які пізніше дають усю потворність большевицької ментальности. Проблема — народництво і большевизм — в такій інтерпретації, яку розвиває проф. Ю. Бойко, відчувалася вже давно деякими російськими мислителями. Натяки такого підходу знайдемо у Бердяєва, у Дана. Але лише натяки. Розгорнути аналізу російські кіячі не могли, таке розгорнення звучало б актом самообвинувачення для цілости Росії, для її інтеліґенції. І тому зрозуміло, що дійсний шлях народницько - большевицьких схрещувань міг показати лише не-росіянин.

Під науковим оглядом кожний розділ праці проф. Бойка становить у тій чи іншій мірі новум. Але особливо свіжим і вражаючим є спостереження автора над „чоловікобожеством" народників і большевиків. На низці яскравих прикладів показано, як народники і большевики намагаються на місце Бога поставити Рід Людський. „Богобудівництво" Л у н а ч а р с ь к о г о і Горького справді випливає з богобудівництва народників Малікова і Чайковського. І тут ідейне пересмикування розкрито дуже намацально.

Спиняючись над природою большевицького атеїзму, автор бачить широкий струмінь атеїстичної свідомости у народників, але на цьому не спиняється, вказуючи, що цей атеїзм лежить в основі московського народного світогляду. Наведені при тому факти цікаві, але ця проблема, на нашу думку, потребувала б ще окремого насвітлення, належно її розв'язати у розвідці на іншу тему неможливо.

Проф. Бойко у своїй праці далекий від публіцистичної методи. У своїх висновках він обережний. Він не ганяється за емоційними виразами, він не таврує і не картає, лише нанизує факт за фактом, ставить факти у зв'язок, відшукує їх логіку.

Використання джерел дуже широке, самих посилань на джерела подано 178. Ця документальність праці робить її переконливою.

Спосіб викладу у книзі легкий, думки викладені з великою виразністю, тому кожна інтеліґентна людина прочитає працю з приємністю і духовим пожитком.

Василь Орелецький

БІЙ ПІД ПОЛТАВОЮ В 1709 Р.

(Закінчення зі стор. 2)

щодо часу, з гетьманом Мазепою. Узгіднена акція заощадила б шведам багато втрат, українцям батуринської трагедії, а може навіть спільної шведсько - української катастрофи під Полтавою — А. З.). Коли пізніше Левенгавпт дістав наказ сполучитися з Карлом XII, йому заступили дорогу переважаючі російські війська. Тільки завдяки хоробрості цього генерала та його малої армії, вдалося шведам пробитися крізь російські застави. Левенгавпт утратив тоді більше як 8,000 загартованих вояків, усі гармати та весь обоз з великими воєнними припасами для цілої шведської армії.

Навесні 1709 року шведи почали облогу Полтави, з якої росіяни зробили твердиню. Щоби ця важлива опірна точка не впала в шведські руки, Петро I рішився піти на відсіч. Ворожі армії стали одна проти одної. Росіян було 59 - 60 тисяч. З Карлом XII було втомлених походами та виснажених лютою зимою 12.000 шведів та 13,000 козаків і волохів. (Волохами називає чомусь Е. Крізі запорізьких козаків під командою Костя Гордієнка. Ген. Павло Шандрук у статті „Полтавська битва і її наслідки для України" в календарі „Свобода" на 1959 рік, подає шведсько - козацькі сили на 53.000 при 56 гарматах, а російські сили з українськими полками включно — на 61-тисяч при 78 гарматах — А. З.).

Шведський король все ще був певний своєї перемоги і легковажив росіян. Він дозволив їм без спротиву перейти річку Ворсклу і зайняти дуже вигідні позиції на сході від шведів та козаків. На випадок відступу — шведи і козаки мусіли йти вздовж Ворскли до Дніпра.

Керуючись радше пустою амбіцією, щоб не відступити росіянам першенства атаки, ніж міркуванням стратегічного характеру, Карло XII дав наказ загального наступу. Розгорівся завзятий бій. По обох сторонах була свідомість, що не йде про долю армій чи спірних територій, але про бути або небути переможеній державі. Козаки вповні дорівнювали шведським ветеранам у хоробрості та завзятті. Союзні війська вдерлися навіть до російських редутів. Якийсь час здавалося, що перемога буде по шведській стороні. Цар Петро всюди сам наглядав і давав накази, посилаючи все нові лави до бою. Карло XII лежав на ношах, з тяжкою раною в нозі, яку дістав за кілька днів перед боєм, взявши без потреби особисту участь в сутичці з малим розвідчим російським відділом. Тож шведський король не міг своєю хоробрістю підтримувати на дусі армію, не був спроможний орієнтуватися у всіх фазах бою і ним належно керувати.

Російські переважаючі сили відбили шведсько - козацьку атаку і перейшли в загальний наступ. Повільний відступ союзників обернувся згодом у безладну втечу. Шведи і козаки, притиснені до Дніпра, мусіли капітулювати. Тільки незначна частина перейшла Дніпро і врятувалася.

Перемога Петра I під Полтавою скинула Швецію відразу і безповоротно з високої позиції, яку вона осягнула попередніми перемогами та хистом своєї дипломатії. Швеція перестала бути потугою, здібною втримати рівновагу сил у північно - східній Европі і стримувати російську експанзію, яка відтепер, ніким не контрольована, пішла далеко на південь і захід. За 150 років по Полтавському бою Росія посунула свої кордони на 850 миль в напрямі Відня, Берліну, Дрездену і Люнхену; на 400 миль в напрямі Константинополя і на тисячу миль в напрямі Індії та перської столиці. Жертвами російського імперіялізму ставали всі ті країни, яким доля судила бути сусідами російської імперії.

Від Швеції Росія забрала більше, ніж при цій державі залишилось. Російські набутки в Польщі були більші, як ціла австрійська держава; від европейської Туреччини Росія захопила територію більшу, ніж Пруська держава; від Туреччини в Азії вона забрала більше землі, ніж її мали всі німецькі держави з Голляндією та Бельгією разом. Від Персії забрали росіяни територію величини Англії, а від татарів територію, що дорівнює европейській Туреччині з Грецією, Еспанією та Італією, разом взятих.

Хоч Е. Крізі цього виразно не пише, але з його розвідки логічно виходить, що лише по упадку української козацької держави, Москва стала потугою з впливом на хід світових подій. Ідучи послідовно за його методою, яка допускає розгляд противних можливостей, можемо ствердити, що з хвилиною відродження української незалежної держави, від Росії відпадуть усі підбиті нею землі та народи, а вона сама вернеться у свої первісні етнографічні границі, які мала перед Полтавським боєм.

Голова Крайової Економічної Ради говорить про комуністичну інфільтрацію преси ЗДА

Вашинґтон. — Голова Крайової Економічної Ради Мервін К. Гарт зізнавав в правничій підкомісії в Сенаті, і твердив, що преса, радіо і телевізія в цій країні є інфільтровані комуністами. Він зізнавав в справі законопроєкту про те, щоб стейти мали всю владу над шкільництвом і сказав: „Очевидно, що комуністами і соціялістами інфільтровані організації, а до них входять преса, радіо і телевізія, будуть противитися цьому законопроєктові. Сенатор-демократ Естес Кіфовер, який очолює цю підкомісію, не погоджувався зі свідком, який доповнював свої слова тим, що на 1,200 щоденників в цій країні тільки 30 є без комуністичних впливів. До тих із комуністичною інфільтрацією часописів зарахував Гарт „Ню Йорк Таймс", „Вашинґтон Пост" і „Таймс Геральд".

Цьогорічні Пластові Табори

Як виказують щорічні статистики, злочинність серед молоді великих міст в Америці найбільша в літніх місяцях.

На кожному вуличному перехресті чекає на дітей злочинець, який підсуває їм наркотик, вчить їх розбійництва і далі веде їх на всякого роду інші роздоріжжя. Батьки, які працюють по 8 або і більше годин кожного дня, не в силі заповнити цілоденної програми дитини під час літніх шкільних ферій.

Також і медичні звіти доказують, що кліматична вогкість, пересичення повітря димом автомашин, випари каналів, фабричні дими (за Ню Йорк Таймс — 98 тонн попелу в Ню Йорку і 83 тонни — у Филаделфії виходить фабричними коминами річно) мають колосальний від'ємний вплив на фізичний, психічний і нервовий розвиток молоді. — Повищі умовини мають також не менший вплив на тупоумство, брак знання природи і зацікавлення нею, брак громадсько - суспільної виробленості, що й веде за собою відчуження від українського середовища.

Щоб уникнути лиха, кожний громадянин, якому залежить на долі його дитини, а головно української дитини, повинен подумати про те, щоб знайти їй здорове середовище на час літа, а такими середовищами є молодечі виховно - відпочинкові оселі, а для пластунів і приятелів пласту є пластві табори в Іст Четтем, Н. Й.

Далеко від злочинности, бруду, фабрик і міської вогкости, на зелених узгірях розташований пластовий табір. Там на нашу дитину, чекають досвідчені у виховній роботі пластуни сеньйори і старші пластуни, щоб згідно з опрацьованою і випробованою програмою, рятувати душу української м о л о д і, кристалізувати її характер, виробляти почування відповідальности й обов'язку, зблизити її з природою і молодечою романтикою життя.

Спеціяльно цього року, коли українська громадськість відзначує роковини гетьмана Івана Мазепи, програма пластових таборів буде дуже цікавою і повчаючою.

У світлі повищих міркувань усі батьки не сміють відмовити своїм дітям радости молодечого життя в таборі. Вони повинні постаратися вислати їх (новаки, юнаки від 27-го червня до 1-го серпня, а новачки і юначки від 1-го серпня до 29-го серпня) своєчасно на виховно - відпочинкові пластові табори.

Управа Пластової Оселі під головуванням д-ра В. Комаринського з Нюарку вже від двох місяців робить заходи, щоб приготувати оселю для сезону і святкувань.

На дні 23 і 24 травня назначено перший з'їзд батьків, прихильників пласту сеньйорів і старших пластунів з округи Ню Йорк, Нюарк, Гартфорд і Филаделфія на оселі в Іст Четтем, щоб на місці приготовити оселю до таборування і усіх можливих святкувань.

В ті дні не повинно бракувати нікого з нас, бо це ж праця для добра наших дітей.

Юрій Герман

Віце-президент нафтової корпорації „Ґалф" про забезпечення нафтою ЗДА

Пайнгирст, Північна Каролайна. — Віце-президент корпорації Ґалф Ойл д-р Джеррі МекЕфі сказав на зборах нафтового товариства, що вільний світ має запасів нафти на багато років наперед, але з цих запасів у ЗДА є тільки 36.8 більйона бочок, а в цілому вільному світі є коло 215 більйонів бочок, що мало б вистачити на 82 роки. Згідно з твердженням МекЕфі ЗДА мають в резерві запасів нафти на стільки, скільки зуживається в цій країні впродовж кількадесятьох років. Та в ЗДА відбуваються постійно нові верчення і вони збільшать на більйони бочок запаси нафти в цій країні. Але д-р МекЕфі стверджує, що поза ЗДА більше знаходиться нових нафтових відкрить як на терені цієї країни. ЗДА мусять привозити нафту зза кордону, головним чином ту нафту, яку американці продукують за границями ЗДА.

„Електронічні вуглекопи" працюватимуть вже в 1960 році

Клівленд, Огайо. — На Конґресі Американських Вуглекопів 13-го травня продемонстровано електричну машину, яка сама буде копати вугілля, а робітник сидітиме в охолоджувальній кабіні і натискатиме ґудзик, щоб керувати тим „електричним вуглекопом". Цю електронічну машину випродукували корпорації Юніон Карбід і Джой Манюфектурінґ. В у г л е к о п мусить обсервувати на таблиці, немов на радаровім екрані, і керуватиме машиною, яка копатиме вугілля, а окремі возики возитимуть автоматично навантажене вугілля до конвеєра, і вертатимуться знову по вугілля. Коли один прошарок буде викопаний, тоді автоматично скерується машину в інший прошарок вугілля. Ця електронічна машина почне працювати вже в 1960 році в копальнях в Індіяні і в південній частинві Мишиґену.

Будівельна активність здобуває нові рекорди

Вашинґтон. — Департаменти праці і торгівлі стверджують, що будівельна активність в місяці квітні цього року дійшла до нової висоти і виносила $4.2 більйона більше, а від початку цього року її вартість оцінюють на 15.1 більйона долярів. В порівнянні з рухом у будівельному промислі в 1958 році — то квітнева діяльність є більша на 15 відсотків, а від січня до квітня на 13 відсотків. З того виходить, що будівельний промисл витратить цього року 54.3 більйона долярів в річному відношенні, а в минулому році ці видатки становили — 49 більйонів. Видатки на приватне будівництво виносили від січня до квітня ц. р. — 10,7 більйона долярів, а на публічні будівлі — 4,4 більйона дол. Збільшення сталося тому, що збільшено видатки на будову автострад, військових будинків і конструкцій.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

СТ. ДЖОЗЕФ, МО. — Т-во Запорозька Січ, Відд. 355, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться 24-го травня, зараз по Сл. Божій. Збори є перенесені з 17-го на 24-го з причини, що галя була зайнята на ту неділю. Управа напоминає довгуючих членів, щоб вирівняли свої залеглости. Коли б хто з членів не міг заплатити вкладки по Сл. Божій, то секр. буде від 1-ої до 2-ої години по полудні на залі і буде колектувати вкладки до Союзу. — Управа.

Ольга Шуст

(Посмертна згадка)

В четвер, 9-го квітня 1959 року, відійшла від нас у вічність, на шістьдесят другому році життя пані Ольга Шуст. Вона довший час хворіла на затяжну недугу серця, але, не зважаючи на це, до останнього дня брала живу участь у громадському житті. Покійна була вірним членом укр. кат. церкви св. Юра, в якій в 1917 р. відбулося її вінчання з Миколою Шустом, і яка назавжди залишилася твердинею її духового життя. У тій же церкві, в середу 8-го квітня, покійна Ольга прийняла св. Причастя, а слідуючого дня, несподівано, атак серця назавжди перервав її земне життя.

Милої, погідної вдачі, доброго характеру, справедлива, жертвенна, та завжди готова до праці, покійна все своє життя посвятила для добра українського народу. Народжена 14-го грудня 1896 р. в селі Глинна, Бережанського повіту, Ольга Мельник залишила свою рідну Україну на 18-му році життя. Прибувши до Америки, вона вкоротці включилася в громадське життя; була членкинею т-ва „Дністер, 361 Від. УНС, і одною з організаторок і президенток (1931, 1930-1935) Т-ва „Жіночої Помочі" 3-го Від. „Союзу Українок". При домовині стояли вінки вищезгаданих організацій, а розкішні, жовтоблакитні ленти із золотими написами висловлювали жаль за Нею.

В похоронному заведенні Петра Яреми, покійну, в імені Союзу Українок, зворушливо прощала пані М. Демидчук, підкреслюючи її небуденні прикмети, її любов до всього, що є українське та називаючи її прикладом матері та української жінки.

Похорон відбувся 13 квітня 1959 р. на Кальварійському цвинтарі в Ню Йорку. Всч. о. Михайло Кулинич, з церкви св. Юра, відслужив панахиду та похоронну Службу Божу.

Над могилою, пані Слободян, в імені „Жіночої Помочі" палко та зворушливо попрощала покійну Ольгу Шуст, підкреслюючи, що з покійною зійшла у могилу одна з примірних членкинь, матерей, а головно, примір української жінки.

Покійна Ольга Шуст, крім мужа Миколи, залишила горем прибитих двоє дітей, Василя і Марію, зятя Павла Пилипшин, чотирьох внуків та сестрінків Григорія Андрусишин з жінкою і двома дітьми, Онуфрея і Григорія Данилишин з жінкою Мирославою і трьома дітьми. Її стараннями, всі її сестрінки примули до Америки.

Чужа земля хай буде їй легкою, а добрі діла хай будуть її обороною перед Вічним Суддею на Божому Суді. Вічна Їй пам'ять.

Українське Допомогове Т-во „Дністер" Відд. 361 УНС

РОЗШУКИ

ПОМЧИШИНА Дмитра зі села Грімно, Комарнівський район, Дрогобицька область, пошукує Помчішин Іван.

ЗОЗУЛЮ Олександра зі села Видранки, Володимирського району на Волині, пошукує мати Зозуля Марія. Пошукуючих або хто знає про них, прошу зголоситися на адресу:

O. CHOMYCZ
420 Ossington Ave., Toronto 3, Ont., Canada.

Ділимося сумною вісткою, що дня 17-го травня 1959 р. упокоїлася в Бозі наша Найдорожча

Дружина і Мама

ПАВЛИНА СВІТЛИК

на 63 р. життя. Покійна походила з Княгинич коло Львова, до ЗДА прибула 1913 р. Похорон відбудеться в середу 20-го травня з пох. заведення Riotto Funeral Home, 3205 Hudson Blvd., о год. 9:30 рано до церкви св. Петра і Павла. Залишила в глибокім смутку чоловіка Дмитра, синів: Станислава, Василя, Реймонда, доньки: Глорію і Ольгу.

Посмертні Згадки

МИХАЙЛ СЛОНСЬКИЙ, довголітній член Т-ва св. Володимира, Відд. 179 У. Н. Союзу в Сейнт Луїс, Мо., помер 20-го квітня 1959 р. на 81 році життя. Покійний походив зі села Биків, пов. Самбір, Галичина, Зах. Україна. Оставив в смутку 4 сини: Станислава, Йосифа, Мирона і Володимира, та доньку Марію і 8 внуків та 1 правнука. Похорон відбувся 23-го квітня з похор. заведення до церкви св. Папи (St. Pope), а відтак при участи Родини і Знайомих на Резорекшін цвинтар. — В. Н. П.!

І. Назар, секр.

ІВАННА РАЇСА СЕНИЦЯ, членка С-ва Благовіщення, Відд. 125 У. Н. Союзу в Шікаґо, Ілл., відійшла у Вічність дня 20-го квітня 1959, в 16-ій весні життя. Похорон відбувся 25-го квітня до церкви св. о. Миколая, а відтак на цвинтар оо. Василіян. Покійна залишила у глибокім смутку родичів Меланію і д-р Павла та сестру Христину. — В. Їй П.!

І. Подола.

НИКОЛАЙ СИСАК, довголітній член 60-го Відд. У Н. Союзу, Запорізька Січ, в Ландис Лейн, Па., помер трагічно дня 7-го квітня 1959 р. Покійний походив зі села Вислок, пов. Сянік, Західна Україна. Став членом У. Н. Союзу в 1922 р. Полишив у смутку дружину Анну, дітей та внуків. — В. Н. П.!

Ева Мартіновська, сек.

ТАРЗАН, ч. 4260. Давня справа.

CELEBRATION PREVAILED, DURING WHICH CAPTAIN MAXIAN SUMMONED TARZAN TO HIS OFFICE. "I'VE NEVER SEEN SUCH VALOR, SHEA. YOU'LL GET THE LEGION CROSS--"

--BUT TARZAN SCARCELY HEARD, FOR HIS THOUGHTS WERE OF SAM. "--YES, SIR--BUT DID YOU HAVE A MAN NAMED PIERRE BOIS?"

MAXIAN SHUFFLED THROUGH SOME PAPERS. "WHY, YES-- FOR A WHILE -- BUT HE HAS BEEN TRANSFERRED!"

Святкування ще тривало, коли капітан Максіян закликав Тарзана до свого бюра.

— Я ніколи не бачив такої хоробрости, Ші. Ви будете відзначені Хрестом Леґіону...

Але Тарзан майже не чув, бо його думки були скеровані на Сема. — Так, пане. Та чи мали ви вояка, що звався П'єр Буа?

Максіян п е р е к а р т к у в а в кілька документів. — Чому би ні, так, хвилинку... Але його перенесено!